

ivan tabaković

svetlo i senka, 1959

PESNIK I VIZIONAR ANDREJ BJELI (1880-1934)

Malo je ko tako sažeto i potresno okarakterisao sebe kao Andrej Bjeli u svojoj klasičnoj lepoj, proročanskoj pesmi „Drugovima“:

„U zlatan sijaj je pun vere,
a od sunčanih strela pao;
vekovne misiju izmerio,
ali živeti nije znao.“

Tada je imao samo dvadeset sedam godina. Skoro dve decenije kasnije, pesnik Nikolaj Ocup pisao je o njemu: „Po Bjelom, svaku ljudsku ja, sadrži u sebi svu raznolikost zemaljskog života. Nije li čudovato, da je sopstveno ja, složeno i vrlo raznovrsno, zaklonilo od Bjelog sve što živi... Bjeli nikada nikoga ne sluša... On stiže da se svega takne, ali mu ne polazi za rukom da ovlađa bilo kakvom idejom, osećanjem. On suviše mnoge razume, suviše mnogom saoseća... Sve te osobine ne smetaju mu da bude jedan od najznačajnijih pisaca našeg vremena.“

Ocup, dakle, definisuje Bjelog kao romantičara par excellence, iako je „vera u zlatan sijaj“, u svetlom Apolonu, pre obeležje klasičke, a univerzalnosti — modernog pesnika. Bjeli je, nema sumnje, i kao čovek i kao pesnik, veoma složena i protivrečna pojava, ali možda baš zahvaljujući toj sveobuhvatnosti i kompleksnosti i dandanju živ i zanimljiv, pravi moderni pisac koji u svom delu obuhvata i romantično i klasično, apolonsko i dionizisko, po jedinstveno i univerzalno. Moderni agnaut u potrazi za „zlatnim rumon“ poezije. No možda baš tu leži uzrok njegove tragedije jer je kao i jedan drugi veliki poet

Fridrik Helderlin, završio svoj život „pogoden Apolonom“, što ne treba shvatiti samo bukvano, iako je pesnik umro od posledice sunčanice, već i šire — da mu je njegov ikarski poetski let spržio krilu.

U pesni kojoj sam naveo, ima još jedna ne manje proročanska strofa:

*Cvet se kruniti poče,
izbjeđe već mu je lik,
kako su teški plote —
kada bi ih podigli!*

jer A. Bjeli kao da je nestao iz književnosti. Već skoro dve decenije u pesnikovoj domovini se više ne izdaju njegov dela, a on sam, konačno već i u velikoj desetotomoj Istoriji ruske književnosti Akademije nauk SSSR (njavećkoj koja je dosad objavljivana), kao po već unapred otštampanom šablonu, besprizivno se proglašava za dekadenta stranog sovjetskih ljudima. Usamijene su još suprotne pojave, pozitivne i mišljenje pesnika Antokoljskog, ili susretljivije ocene kritičara Tarasenkova i Percova. Simptomatično je, međutim, da se tek sada štampa esej nedavno preminulog Tarasenkova, u kom se ovaj zaalaže za ponovno izdavanje nekih pesnikovih dela, a esej je napisan još pre rata i do danas nije objavljan. Uostalom, nije bolje ni na Zapadu, iako se neko ne zna, da je pre nekoliko godina pojavila u Parizu, ali na ruskom jeziku, usmjerena monografija Močuljskog o pesniku, a roman Bjelog „Petrograd“ nedavno preveden na engleski jezik. Sve je to još vrlo malo za pisanu koju se može ubrojati u prve pionire savremene književnosti. Kod nas,

isto tako, ne samo Bjeli, već i jedan dubok sloj velike „apo-krifne“ ruske književnosti prve tri decenije našeg veka, slabo je išlo — da mu je njegov ikarski poetski let spržio krilu.

Potičući iz najkulturnijeg dela ruske gradjanske inteligencije (otac mu je bio profesor univerziteta i matematičar svetskog glosa) i, kao najeni majbojni pesnici, do smrti povezani sa Rusijom, Bjeli je pripadao onoj mlađoj generaciji ruskih simbolista, koja se ne samo formalno (u smislu oslobođenja od klasičnih normi versifikacije), nego i idejno, tako ostajući i dalje jednim dobrim delom u regionima subjektivizma i idealizma, odvojili od starije generacije ruskih „dekladentata“, zaljubljenih u lepe, zvonke reči i drevne mitove, da bi opevala beskrabna prostranstva Rusije, otpakala bedu misterioznog ruskog sela i ostradala s poreklo i svoje zablude. Jer simbolizam Andreje Bjelog, kao i simbolizam Aleksandra Bloka ili Vjačeslava Ivanova, koji više izgleda starijom generacijom, sa kojim ima mnogo zajedničkih crta, bio je simbolizam koji je ne samo preraštalo larplarlizam ili aristokratsku oholost Balmonija i Bjurosova (kod ovog drugog u prvoj fazi njegovog rada), već i onu mentalnu liberalističku zatvorenost supruga Mereškovskih. Na suprot njima, Bjeli je bio jedan od najusupljivijih dijagnostičara „starog sveta“, kome je otpevao svoju „othradnju“ još pre prvog svetskog rata kada je stao još uvek izgledalo stameno i „zdravoj“, u svom velikom i vizionarskom romanu „Petrograd“, koji je, nimalo slučajno, redakcija Stru-

veove liberalne „Ruske misli“ odbila da štampa. U temelj ovoga romana položena su revolucionarni zbijanja devetog pete sa jasnim aluzijama na kraj cara i imperije. Bio je to čovek kojeg je kao i Blokom celoga života mučio usud ruskog pisca, „ne muza i čudo, nego muka i pakao“ (Blok). I Bjeli je, zajedno sa Blokom, Jesenjinom V. Ivanovom (do njegovog odlaska u emigraciju) Nikolajem Klijuevom (u njegovoj prvoj posle oktobarskoj fazi razvijatka) i V. Hlebnjikovom, bio jedan od najistaknutijih ruskih pesnika koji su, doduše na svoj, ponekad mističarski i „narodnjački“ način, primili veliku „odmazdu“, o čemu su ostavili snažna svedočanstva u svojim „Dvanaestoricaanama“, „Inonijama“ ili „Pesmama o Rusiji“ i to ne samo o svom vremenu, nego i snažna i potresna pesnička svedočanstva o visokom dometu, najvišem koji je ruska poezija dosegla od pojave Puškinu i Ljermontova, Tjutjeva i Njekrasova do naših dana. (Ovamo, razume se, ubrajaju Majakovskog, koji se od ovih pesnika razlikuje, pre svega razumevanjem smisla revolucije).

Bjeli je još 1907 godine govorio o vraćanju literature narodnim izvorima, pojava koja je karakteristična za najbolje ruske simboliste i krizu u kojoj je simbolizam i ruski počeo ulaziti. „Učenici Ničea i Ibzena obratili su se Gogolu, Njekrasovu, pa čak i Glibiju Uspenskom“, podvlači pesnikov biograf Močuljski.

Tipičan intelektualac, iako i većina istaknutih ruskih pesnika sa početka dvadesetog veka, neobično senzibilan i duhovno razdobljen, Bjeli je veoma mlad stekao blistavu kulturu i široku eruditiju i došao u neposredan kontakt sa kulturnim kremom do-revolucionarne liberalne Rusije, sa njenim najistaknutijim i najzanimljivijim pretstavnicima. Bavljene filozofijom (Upanišadama i Platonom, Šopenhauerom i Ničeom, a naročito Kantom i Rikertom), zanoseњe muzikom i prijeljevanje se mističkim nastrojenjem kompozitorom E. K. Metnerom, uređivanje debelih simboličarskih časopisa, sve su to bili momenti koji su imali da predodrede sudbinu budućeg tipičnog „izgubljene“ ruskog intelektualca, kakov će se doći (godina 1918) i sam Bjeli naruguti u svoju čuvenoj poem „Hristos voskrese!“ Ali postojala je za A. Bjelog i jedna stalna muka i nezadovoljstvo. Veoma dobro upućen u prirodne nauke koje je i studirao i na njima „sa odlikom“ diplomirao, bio je on istovremeno i zanesenjak i skeptik, čudak koji je silno vreme utrošio na izučavanju filozofije i okulističke, no komo ni mjeđu mističarski učiteljima Solovjovom i Stajnerom, ni Kant, nisu dali končan odgovor na ona mučna i sablasna pitanja koja su ga čitavog života raspirjala. Učenik Gogolja, kojeg je u ponećem i premašio, a za kojeg je ga veze lucidnosti i izvanredan smisao za grotesku, a pre svega smeđe vizionarski pogled, Bjeli je u svojim delima opeval raspadanje i one stare patrijarhalne i njemu slične vremene Rusije, raspad koji se ne mora vezati samo za pesnikovu domovinu. Osećajući i do boli strukture nestabilnost i apsurdnost „proletarijat sveta“, stalno sa perom u ruci meditirajući o svome vremenu i njegovim duhovnim koordinatama, on je, kao i Blok, u svojim „Igrama smrti“ umesto ljudi video uklete lutke kojima besmisleno upravlja nevidljivi neko. „Ne samo u ruskom, nego i u svjetskoj književnosti A. Bjeli je najzavirnijim pretstavnik poezije smetene psihike... i stinski pesnik strahova i medium kriza.“

„Čovek jednom zauvek potresen reka je o sebi...“ piše sovjetski kritičar Kornelij Zelinski u svojoj veoma zanimljivoj i polumemoarskoj prozi „Na granici dve epohе“. Po njemu, pesnikovim delom vlada „struja historičnog straha“. Osećanje raspadanja svesti, ispunjenog neprijateljstvom, trivijalnošću, uhoodjenjem, špijunima, eksploatacijom, malograđaninstvom, ubistvima... O Bjelom se može govoriti kao o stvaračkoj poetici krize.“

Fatalističkim i pesimističkim raspoloženjima prožete su i njegove najbolje predrevolucionarne pesme, napr.:

IZ PROZORA VAGONA
Tužno voz cijili. Daljine rodne.
Vod telegrafski pruža se, gre.
Pođa, crnica, proteči plodne;
i u požarne proteće mret.
Tako proteći pusto i golo...
i već sa nesećem proleti put;
što i grobije, mame i dete.
Tamo kobile bedne se slete,
Tamo ljudi je ubogi stan.
Mati Rusiju! Pesme ti pišem, —
Nema mati si, surova svat.
Daj mi ovde gljušev i tise
život gresni da otplačem ja.
Tužno voz cijili. Daljine rodne.
Vod telegrafski pruža se, gre.
Da u prostore ledene, kobne
Huji sa burom jesen zle.

Pa ipak nije nimalo čudno da se ovaj liberalni ruski intelektualac celave velike glave mogao odusvjetiti gradjanskim patosom narodnjačkog guslara Njekrasova, čijoj je usponi, još je reakcije, posle poraza revolucije 1905 godine, posvetio svoju nadmoćnu tužnu zbirku stihova „Pepo“ koja je bez obzira na svoj pesimizam progovorila glasom revolte „protiv društvenog sistema stolipinskog režima“ (Percov) i u njen predgovor stavio i ove reči: „Da, i biserna zora, i krčma, i buržoaska celija i nadzvezna visina i stradanja proletera — sve je to objekt umetničkog stvaralaštva. Biserna zora nije viša od krčne i stvarnost je uvek iznad umetnosti... Umetnik je pre svega čovek.“ Ko bi rekao da je ove redove napisao nečamac i sovjetski sanjar. Pre bi se moglo pomisliti na nekog učenika Černiševskog ili Njekrasova. Inspirujući se narodnim tugovankama, stvaralački „prepevajući“ narodne pesme, ali ne podražavajući površne poskocice — „stastuke“, što će docnije postati manir legiji popularnih stihokolapaca, Bjeli se pridržava sklopa i ritma narodne lirike. Isto je opet označajna i ne slučajna podudarnost — piše o Rusiji u isto vreme kada to čini i Blok. Iako u tim pesmama na prvi pogled nema nikakve perspektive u odnosu na bolju budućnost zemlje (Bjeli kao i Jesenjin u jednoj fazi svojeg stvaralaštva doživljava Rusiju ovapločenu u liku robijasa), ipak je više nego očito da je obe zbirke, i onu Bloka i ovu Bjelog inspirisala revolucija ili tačnije da su obe umetnički odraz revolucije.

U predvečerje Oktobra, potpuno organski, Bjeli je zapao novu pesmu novoj Rusiji koja se radi u krv i dimu paljevine.

*Ridaj burna stižu
U stubovima gromovskog ognja.
Rusiju, Rusiju, Rusiju
Ljudi spajaju mene!
U svojoj sudbinski rušenja,
U vremenu i dnu,
Struje krukoruči, dusi
Sve svetlosne snove.
Ne plaća, pogrite kolena.
Tamo u uragane vataru,
U gromove serafimskih pevanja,
U bujice kosmičkih dana.
I tvatrene stižu
Ljudi spajajući mene,
Rusiju, Rusiju, Rusiju,
Mesto budućeg dana.*

Tako je, nezadovoljan antropoziskim mesijanizmom Stajnera, a osećajući duboko, metafizičku potrebu da ima čvrsto tle pod nogama, Bjeli sasvim iskreno i sa istim zanosom primio golgotu i čistilište ruske revolucije (ne shvatajući potpuno njen klasni karakter) kad put u budućnost, kao ozdravljenje posle duge i ružne bolesti. U njoj je ugledao duhovni organ Prometeja — i kao što je Blok svojom „Dvanaestoricom“ pozivao na slusanje muzike revolucije, tako i Bjeli revoluciju doživljava, kao muziku i tim velikim danima stvara svoju poemou o zvuku — „Glosolaliju“. „Medju revolucionima i umetnošću može se povuci majstorska paralela“, piše pesnik. „Proletariat je po učenju socijalista klasa među klasama; a ipak je u njemu izlaz iz klase gradiće drustva... I muzika je forma mediju formama, a u njoj je ipak izlaz iz forme... Revolucija liči na prirodu, buru, poplavu, vodopad, sve u njoj vrije, pre spa se — sve je prekomerno... Spoj revolucionara sa umetnikom je u plamenom entuzijazmu obojice, u romantički odnos prema dogadjaju, koji se odvijaju...“ Iako u revoluciji, naročito u početku, nije video njenom marksističko-boljševičku sуштинu, on je, politički primio Oktobar“ (Zelinski). Prešavši u Berlin za vreme gradjanskog rata i „vojnog komunizma“ Bjeli nije mogao da ostane

(nastavak na sledećoj strani)

ne i opstane u poluemigraciji. „Antizapadnički“ raspoložen, kao Blok i Jesenjin, i on je morao intenzivno da oseća onu duhovnu pustos i „ispražnjenje“ koju su preživljavali svi osjetljivi evropski duhovi posle rata i revolucije, „izgubljena generacija“ širom celog Zapada. „Njegova pjesma igra u krčmama (setimo se Jesenjinovih skandala po hotelima i restoranima evropskih centara — prim. M. T.), veli Močuljski, „bila je užasna, nepristojna“. Posećuju sumnjava mesta. Mužiku „posvećenosti“ zamenio je fokstrot. „Dobar džez pretostavljam zvucima Parifala“, govorio je nekadaknji obožavatelj Wagnerove mitske muzike. I vratilo se u Rusiju ovaj veliki tradbenik poetske reči da bi mogao da „živi“ i radi i stavi svoje iskustvo, svoje snage u službu socijalističkoj otadžбинi. Posle dva velika i vizionarska predrevolucionarna romana „Srebreni golub“ i „Petrograd“, („Sta su u poređenju sa njima fantastični snovi Hofmann, Poe, Gogolj, i Dostoevskog!“), možda malo preterano, ali u osnovi tačno, uživajući Močuljski Bjeli je dao niz većih i manjih proznih ostvarenja, najčešće romana i memoara, sa jako naglašenom autobiografskom žicom, koja ne samo u formalnom pogledu, nego pre svega smelošu zahvata tlu u (a delom i prethode) najavangardnija dela zapadnoevropske književnosti.

Po retčini jednog kritičara, njegova lirika je „bijesak munje“, „erupcija vulkana“, „ekstaza fragmenta“, „krik revolta“, a njegov jezik „vulkanska lava“. Sledeci svog velikog učitelja Gogolja, Bjeli je znao da su tri najvažnije stvari u poeziji, pored misaoanog tkiva razume se, (rec upotrebljavam u najširem smislu u komi i Nemci reč Dichtung): metafora, intonacija i muzika. Poznato je koliki je ideo muzike u delima velikih evropskih pisaca dvadesetog veka, naročito Žida, T. Mana Hessea i Hans Heni Jana, — manje je poznato da je Bjeli i svoju prozu gradio po simfonijskom principu, po zakonima kontrapunkta, uvedeni u njih ritmičke elemente, dok je stihovima kratio dah kako bi se mogli petati. „U formalnom pogledu izvršio je pravu stilističku revoluciju, nije ostavio kamen na kamenu od starog književnog jezika... okrenuo je nogama u višintsku, zagudio je rečnik bujicom novih reči... koja je sam izmislio“ (Močuljski). Ponekad je odazvio predaleko kao u svojim „Maskama“ gde je ne samo pri-znavao:

J sam u rečima

Tako čežnjivo nem

Maska su moje sentence.

nego i u predgovoru ove knjige svesno isticao: „Ne idem da kupim gotovu kolekciju reči; spremam svoju, pa neka je i besmislena; ja ne pišem radi čitanja otima, već za čitaoca koji moj tekst izgovara u sebi“, „ja nišam autor koji piskava, već koji priča melodično s gestikulacijom“, „moja proza uopšte nije proza, ona je poema u stihovima (anapest)“, „štampana je prozi samo radi usteđe prostora...“ (citirano prema knjizi: M. Gorki, O literaturi Bgd., 1949).

Majstor ritmičke proze, inicijator izvršnih onomatopeja, tvorac nove dinamične sintaksе, polagač temelja izučavanju ruskog stiha, a nadavši tvorac eidečkih plastičnih likova, kao što su Dudakin ili senator Ableuhov iz „Petrograda“ (bez obzira na reminiscencije iz Puškina, Tolstoja i savremene istorije), Bjeli je u svojim najboljim proznim ostvarenjima dozistao, pa poneti k pretilost najveće ruske pisice dvadesetog veka. Kafkinski snažna i pre Kafke, on je progovorio o „otudjenosti“ u ovom našem paklenom svetu, o belim crncima i „Papuancima dvadesetog veka“ kojima „pri-pada budućnost“. Jedan od najfinijih duhova današnje Nemačke Kurciusov učenik, misilac i esejista, Gustav Rene Hoke u svojoj knjizi „Manirizam u književnosti“ ističe ovu vezu: „Bjeli se može smatrati pretećom Gotfrida Bena. Deformacija je totalna, frenetična...“ (str. 21).

Uticaj Bjelog na novu rusku i sovjetsku književnost ogroman je. Ocup piše o činjenicama koje su možda manje poznate iako

nisu manje istiniti: „futuristi su učili kod Bjelog... formalisti su mu obavezni svojim postojanjem... stilski novine sadačnjih Piljnjkata podrazvijanja su Bjelom“, „Racionalni romantičar“ Gumiljev, poetski antipod Bjelom, govorio je o njemu: „Tome piscu je dat genije“, Blok ga je dugo vremena držao većim pesnikom od sebe, Jesenjin ga je smatrao svojim učiteljem u ar poetici, a Majakovski svestran svoje veličine ali neobično pravican kada se radilo o pravoj poeziji, govorio je: „ipak boje se Bjelog ne mogu da napisem“. (To podvaci i biograf Majakovskog Percov u svom eseju: „Reči i modernistički pravci u ruskoj književnosti“ potekla dva desetog veka): „Narocitu ulogu kod Majakovskog odigrava je poezija A. Bjelog.“ Za novu rusku književnost od velikog će znaciti da bili „Moskovski zbornik“ u kom je se pesnik javiti zajedno sa Remizovom, Piljnjkom, Lidinom i Jakovljevom koji će, sa izuzetkom Remizova, za nekoliko godina stupiti u prvi red sovjetske proze. Treba pomenuti i njegovu najaktivnije učeće u časopisu „Zapisani sanjara“ u kom saradjuju Sologub, Vj. Ivanov, Blok, Remizov, Geršenzon, Hodasević, Ahmatov, Zamatin, Kukovski i drugi. Ne treba zaboraviti ni njegov kritički rad (naročito „Arabeske“), ni uticaj koji je, pre svega svojim „simfonijama“, izvršio na stil savremenih proznih pisaca, između ostalih na proleterskog prozaista Libedinskog (na njegovu „Nedjelu“) a naročito na talentovanog i nesrećnog Artjoma Vesiljog. „Kada je bilo potrebno sovjetskom piscu da skicira romantično epsku sliku sveta koji je sišao sa svojih osovin, bujicu dogadjaja koja nosi čoveka, da da stimung pokreta u kojem ljudsko „ja“ počinje da obuzima ovaj potret i da se „ja“ razvara u njemu, kada je bilo potrebno prikazati preobrazu „ja“ u „ne ja“, subjektivnog u objektivno, unutrašnjeg u spoljni — u svim tim slučajevima poetika proze Bjelog javljala se često u ulozi književnog potpisnika, primera rezanja zadatka“, kaže Zelinski pokusavajući da objasni ovaj fenomen. Sovjetska književnica Marijija Saginjan pišala je o pesniku: „Andrej Bjeli je monumentalista, U malom on ne stiče da se oformi... Genijalne su „Uspomene“ (o Bloku prim. M. T.), i poredila ga sa Homercem. Još pre revolucije Bjeli je organizovati kružok za izučavanje ritma u koji će ući i mladi Pasternak, a posle revolucije bicke učitelji poetike pesnika Proletkulturne „Kuznjiće“. Teoretičar poetike i versifikacije Bjeli će postati tvorac tzv. „formalističke škole“ iz koje će izići najistaknutiji sovjetski naučnici — proučavaci prirode književnog dela; bliski prijatelj Majakovskog Osip Briš, Sklovski, Žirmunski, Tinjanjin, Tomasevski, A. Slonimski i drugi. Ukratko: „po-kušaju Bjelog stavili su pečat na celu novu sovjetsku književnost... stvorio je on školu“ (Močuljski).

Jedan od najsmilijih modernih umetnika, Bjeli je nužno morao postati opsesan ljudima kojima se od pesničkih duhovnih vratolomija zavrtele u glavi. Njegovom novatorstvu — suprotstavljalju se liberalni i ortodoksi, suprotstavice se i veliki postovalac i na-slednik klasične tradicije — Maksim Gorki, koji je, kao i stari Ge-te, iznad svega voleo red i simetriju, pa u formalnim pesničkim eksperimentima video „zaboravljanje čitaca“, nešto vašanski nedostojno ozbiljnog pisca, — ozbiljnjog, a to se obično prečutuje, jer se Gorki sećao svog bivšeg saradnika Bjelog iz berlinske „Besede“.

Jos je tankocutni i umni sovjetski književni kritičar Voronski pisao da je Bjeli, iako „neprihvativ za naprednu klasu (tako u „Literarnoj enciklopediji“, a treba imati u vidu i godinu izdanja 1930, godinu samoubistva Majakovskog kada se već počela menjati generalna linija partiskog rukovodstva o pitanju umetnosti) provoklasan umetnik“ koji „vlada tajnom umetničkog detalja“. Danas međutim, jasno je da je poetski zavestrije Andreje Bjelog jedna od najlepših i najtragičnijih duhovnih avantura našeg doba.

Milan A. TABAKOVIĆ

MALI ZAPISI

To su oni omadjijani ponosni trenuci u svetu razelektrisanog prozora na kući preko puta, onoj koje prošlog proleća nije nijedno, trenuci kada se razbirastava i shvata, i odnosi i relacije postaju čisti, čak dobijaju i nešto čvrstine, ali neke elastične — čvrsto oprugaste čvrstine što ipak znači ograničenu formu. Omadjiani trenuci u kojima je dovoljno da imaš olovku u ruci i već nepogrešivo znaš da će se što zapisiš u javi još tri put istinije, jer u ovom slučaju već je pametnije od jutra.

Ono sa vremenom — kada u svom domu, u jednoj jedinoj sobi ugledaš šest časovnika — sve jedno da li zakašnjavaju ili ne, ali onih koji te teraju da ih vrat okreću glavu za prebrzim domaćim njihovim skazaljki u ne-milosrdnom gradu koji se zasivođava.

A dok si planinario Crnim Vrhom, čekinjavši suknjeli seljaci čije su se žene nepogrešivo uklapale u smireno očitavajući kombinaciju stilizovanog jesenjeg pejzaža, odgovarali su na svaku „Još koliko ima do Zlotske pećine?“ — „Još dva sata“, „Još dva sata“, „Još dva sata“, sve dok joj poslije četiri debela casa doni najzad bio na vidiku, pa i ona proizvoljno „Još dva sata“, iz njihovih bezbržnih usta i očiju što se još uvek po suncu, još ne po časovniku sklapaju i buđe.

Ironija — jedno od tužnih stvarila. Ako je prera na — dovoljna da stvorii batuhu ljestvost koja će prebrizati (makar i vrlo tlu i sa svim u sebi) sve sa kojima u dođir dodje — počevši od oca i majke koji ništa ne znaju i ne razumeju modernu generaciju, i neće nikad, ni kad jasno kao dan shvate nezamenljivost slojevitog iskustva, sebi priznati da su u bravi tu preživeli. To je više mračnoga — usmerenja, steplja, to docnije potreba za ironijom. Jer ironija je oružje kojim slablje postaju snažniji. Izdvojiti se na put pre-heraklitovske reke, ne smrzavati se u njenim gnjećima svećomčinim talasima, što valjuje druge i kamenje. Sa bezbedne a streljne obale sarkastično popovati.

Zabavljajuć — još je mlad i hrani se mesom. U mame jedinac a medju devojkama dasa i laf. Zato se stalno trudi da bude vesel i svište energije investira u osmene svoje i onih oko sebe, igrajući čačaća, pisanje pesama i osvajanje vittkih dugorukih tinejdžerki.

Po cenu izvezene uštavljenosti

sopstvene kože gubi moć primarnog opotkina — vrelo i zamrznuto ostavljaju te podjednako ravnođušnim ali se zati divena stranja, mlačke nepravilne tokove između sebi i nečega, sebi i svega, zauvek prekinuo. Omotao se u azbestinu oselo, na vatri da te peku, neštočešen bi izašao čak i s raznjom, nisi više i živ i u opasnosti da se svakog trena prospesi u lokvu koja će začas ispariti, nego prav i munjom opaljen grm što prkosno stoji jer je naliven befonskim injeckijama.

Velika erudicija jeste između ostalog kuga koja se maleno o-srednji literarni talenti moraju najbržiživije čuvati. Ona će ih svakako onesposobiti za pisanje prikazavši im šta sve ljudi bolje od njih umeju, ona će ubiti njihovo kaško-takvo stvaralaštvo, a pod uslovom dovoljne inteligencije dovesti ih do teoretičara — bivših umetnika, što je neobično zašljeno zanimanje.

Nema veće budalaštine nego budala dokažavati da su budale. Zato i jesu budale da te ne shvate i da misle i pričaju da ti nešto fali.

Njih treba samo koristiti jer,

budući da su u poluemigraciji, oni nisu manje istiniti: „futuristi su učili kod Bjelog... formalisti su mu obavezni svojim postojanjem... stilski novine sadačnjih Piljnjkata podrazvijanja su Bjelom“, „Racionalni romantičar“

glave, slepo i lepo kao cvet. Isti onaj cvet koji oni nikada neće shvatiti da savršenstvo sunca, savršenstvo u jednostavnosti ko-liko i oni sami, nego će on za njih u najsrcećijem slučaju biti samo jedno od sredstava za osvajanje neke žene.

Ako ga dugo ne vidjate, pri prvom novom susretu točak istrije potpuno se ponavlja.

Zena lepotica uvek je nadeve-

na još nekim čudljivim čarima ženske iracionalnosti, nagonskog, sebi specifičnom koketerijom, zatim tajnama za koje se više oče-

juje od nje da je sposobna, no što ih ona stvarno poseduje, ali tajnama čiji zamjenici ipak postoje i zrače na vlasnicu nekim orijentim velovima.

Muškarac leptan, mediutim, prazan i glup limen i epikurejski kao truba.

Gradom idu automobili. Mašinski, monstruozni i mračni, no može se upošte zamsiti da iz nihovog oklopa nešto živo i ljudsko diše, kreće se, čak i misli koti.

Avenijom prolazi moderna že-

na. Samo po sebi ona je zanimljiva pojавa — nešto asimetrično, sačinjeno od rukusno složenih komada čikanine, ali se ne može zamsiti da ispod njenog krunutog u-tegnutog odela, ispod njene oštре i skladne maske od slojevite šminke i njene svaka-dlaka-nasvo-mestu frizure, živi neka mreka, prijatno nesavršena ženstvenost, sa čuperkom i razbarušenom, čitav jedan topli ženski akt sa malim znojenjem na pregibu vrata. Jedino još njene noge, mada nasađene na gvozdene potpetice, mada obvizjene plastičnim tkivom čarape, podejlene besprekornom linijom šava, ipak zadržavaju u sebi nešto žensko i ljudsko, i zrače ga.

Omadijiani trenuci posle razgovora da se zemom dočekuju, a otvorili se jedno druge, isto mislim (mnako) ko se u sebi uzajamno ipak pomalo i u izlivima najveće iskrenosti potecnjivali, otvorili se toliko da je bilo moguće zasnovati i ljubav, veliki dugoročnu ljubav tako vam se radosnima činilo. A ipak se svaki vratio svom starom uobičajenom partneru koji mu manje odgovarao, jer da vaše posle ovog otvaranja ljubavi, trebalo je proći niz besmislenih decijih napame, naučenih ačenja i formalnosti — slučajnosti prvog poljupca i bar jedne ljubavne izjave, što je bilo zamorno, ne-umesno i neizbežno i činilo se kao preskupa cena.

Mirjana STEFANOVIĆ

ivan tabaković

rudjer bošković, 1958

